

ния, соматические заболевания, репродуктивная система, анамнез, гинекологические заболевания.

Summary

RESEARCH OF CAUSES PRECANCEROUS AND TUMOR PROCESS CERVICAL

Nastradina N.N.

Odessa national medical university, Odessa

Causes and predictors of preneoplastic and neoplastic cervical disease is still poorly understood. Until now, there are many theories of the etiology of these diseases, but none of them give the answer that it leads to the development of precancerous and neoplastic processes of

the cervix. That's why in this article presenting the results of an anamnestic study of women with recurrent underlying diseases of the cervix. Were meeting and analyzed data on physical health, existing gynecological problems suffered by extragenital diseases, reproductive system and glaring at the development of precancerous and neoplastic processes of the cervix.

Keywords: *background recurrent cervical disease, precancerous and tumor diseases, somatic diseases, reproductive system, history, gynecological diseases.*

Впервые поступила в редакцию 19.04.2014 г. Рекомендована к печати на заседании редакционной коллегии после рецензирования

История медицины

History of Medicine

УДК 61:7/.8

ОБРАЗИ МЕДИКІВ У ПІСЕННОМУ ФОЛЬКЛОРІ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

Заблоцька К.В.

Головний редактор збірника "Медицина в художніх образах"

Стаття присвячена міждисциплінарній проблемі, на матеріалі пісенного фольклору 1941–1945 рр. аналізується ставлення фронтовиків до військових медиків, їх образ у суспільній свідомості. Джерельну базу дослідження склали переважно архівні матеріали, які раніше не публікувалися. Виходячи з таких особливостей народної творчості періоду Великої Вітчизняної війни, як популярність ліричних пісень, переробка готових сюжетів, сплеск самодіяльної поезії, показана особлива роль в медичних сюжетах жіночих образів та їх символічне навантаження як втілення надії та милосердя на війні.

Ключові слова: *Велика Вітчизняна війна, воєнна медицина, фольклор, образ, сюжет.*

Багато життів забрала Велика Вітчизняна війна, вона несла страждання, поранення, каліцтво. Кожна людина билася з ворогом на своєму місці, мірою своїх сил. Солдат – в окопах, робітник – за верстатом, а медик – рятуючи життя. Радянській воєнній медицині 1941–1945 рр. присвячені численні дослідження, які стосуються її загальної організації, широ-

кого кола спеціальних питань, але для вивчення ставлення до медичних працівників, реконструкції образу медиків в суспільній свідомості недостатньо використання історико-медичних джерел. Таку можливість надає звернення до фронтового фольклору, який в яскравій, образній формі одночасно зберігає інформацію про дійсність і втілює її

сприйняття народом.

У науковій літературі досліджувалися основні сюжети, жанри, художні особливості фронтового фольклору, народні перекази [1], але до вивчення медичних сюжетів та образів у народних піснях ще ніхто не звертався. Мета статті – проаналізувати образи медичних працівників у народних піснях, які побутували серед фронтовиків у 1941–1945 рр.

Що стосується джерельної бази дослідження, то збиранням фронтового фольклору найбільш активно здійснювала В. Ю. Крупянська [2]. В Україні робота розгорнулася відразу після її визволення від фашистських загарбників. Був підготовлений «Збірник фольклору Великої Вітчизняної війни», але книга світ так і не побачила. Матеріали експедицій, кілька варіантів рукопису збірника та вихідні матеріали збережені в архівних фондах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського [3].

Пов'язані з медициною мотиви, сюжети та образи широко присутні у солдатських піснях баладного типу, що належали до числа улюблених творів, часто виконувалися і, відповідно, повідомлялися збирачам фольклору. Найбільш розповсюдженими були не традиційні сюжети, за якими дівчина здалека сумує за коханим або солдат прагне побачення, а зустріч солдата з матір'ю, сестрою або коханою відбувається на фронті: санітарка рятує пораненого на полі бою, він виявляється її братом (найчастіше), нареченим або сином або до госпіталю доставляють важко пораненого, спроби медсестри та лікаря врятувати його виявляються марними, а після смерті бійця жінка впізнає його. Драматичні колізії подаються в романтичному ключі, але водночас присутні реалістичні зображення й деталі. Часом використовується епістолярний прийом: поранений солдат в госпіталі диктує сестрі листа до дому. Виразний образ жінки в таких піснях, яка надає медичну допомогу і виявляється близь-

кою коханою людиною, стає втіленням милосердя. Своїм художнім рівнем виділяється дворянська пісня «У дні, як ревіли гранати» («Розпочався бій жорстокий») [4], що має наспів наскрізної інтонаційної будови. Жорстокому бою, під час якого «навкруги ревла, стогнало, всюди смерть літала / І людей в свої обійми міцно пригортала» протиставляється світлий образ жінки:

*А то що за жінка ходить,
смерті не боїться?*

*То бійцям життя рятує
сестра-жалібниця.*

*Кров гарячу швидко спинить,
рану перев'яже,*

*Щоб забрали у лікарню,
санітарам скаже.*

На полі бою жінка зустрічає сина, якому «куля голову пробила, та не кинув зброї він», мати перев'язує йому рану. Так само як син, вона самовіддано виконує свій обов'язок: «Рятувала поранених, не жаліючи житт». Пісня завершується зустріччю матері й сина в госпіталі.

Пісні зі схожими сюжетами російською мовою мали скоріше не романтичне, а сентиментальне забарвлення, за жанром наближалися до міського романсу, серед них часто зустрічалися тексти, відомі ще з першої світової та громадянської війн. Зокрема, зафіксовано багато варіантів пісні «В лазарете» [5].

За спостереженнями дослідників фольклору, героїчна пісня, особливо створена з ініціативи політичних органів, лише тоді потрапляла до репертуару фронтовиків, коли мала ліричну складову. Саме таким є пояснення популярності серед жінок, що проходили у роки Великої Вітчизняної війни військову медичну службу, пісні «Давно в боях расчеты огневые...» Її текст, зокрема, записав М.Гайдай у 1944 р. під час відбудови Києва. Одна з монтажниць розповіла, що цю пісню виконували дівчата військово-санітарного потягу, де і вона працювала:

*Давно в бою расчеты боевые
Гудит земля, разбужена войной;
Идут на фронт подруги боевые,
И позади остался дом родной.*

...

*Над ним летят встревоженные птицы,
Он слышит грохот грозных батарей,
Ты подползи и дай ему напиться,
И защиты и словом обогрей [6].*

Дослідник зробив помітку: «Пісня безумовно літературного походження, я записав її для порівняння мелодії й отримання варіацій з іншими подібними записами». Фольклористом-фронтвиком С.А.Валовим було опубліковано варіант, записаний у 1942 р. [7].

Характерними рисами фронтового фольклору є використання готових формул, мелодій, ходів для зображення нових реалій. Перероблялися тексти народних пісень, романсів, пісень з кінострічок. Виникла навіть свого роду «спеціалізація». Так, героями пісень «Колонгон», «Кочегар» найчастіше ставали льотчики, танкісти. Про дівчат-медсестер найчастіше співали перероблений «Синий платочек». Серед численних фронтових переробок пісні, присвячених медсестрам, виділяється варіант, який повідомив у 1945 р. двадцятирічний боєць Михайло Левчук. У пісні ліричний сюжет поєднується з професійною медичною лексикою, характерними деталями госпітального побуту, що надає гумористичного забарвлення:

Беленький скромный халатик

Лучше, чем синий платок.

Ты говорила,

Что не забудешь

Дать мне для сна порошок [8].

Цілком особливе місце у фронтовому фольклорі посідають народні варіанти пісні М. Ісаковського та М. Блантера «Катюша». Визначний фольклорист І.Н.Розанов у написаній у 1944–1945 рр. статті «Песни о Катюше как новый вид народного творчества» обґрунтував свій вине-

сеній у назву висновок тим, що численні фольклорні тексти були не наслідуваннями, не переробками, а продовженням оригіналу, тобто пісня стала початком своєрідного циклу [9]. Існувало два основних варіанти: співали про гвардійський міномет на прізвисько «Катюша» чи про подальшу долю дівчини Катюші. У воєнну добу вона або чекала коханого з війни, або ставала партизанкою, або уходила на фронт медсестрою, рятувала поранених:

Катя слово раненому скажет

Так, что в сердце песня запоет,

Катя раны крепко перевяжет,

На руках из боя унесет [10].

Отже, такі особливості народної творчості періоду Великої Вітчизняної війни, як особлива популярність ліричних пісень, переробка готових сюжетів, сплеск самодіяльної поезії, цілком притаманні фольклорним творам, в яких присутні медичні сюжети. Збереженням народною творчістю втіленням милосердя посеред воєнного лихоліття, антитезою жорстокості часу, надії і, навіть, самого життя в суспільній свідомості фронтвиків став образ самовідданої та ніжної жінки – медичної сестри або санітарки.

Література

1. Пазяк Н.М. Поетика фольклорної прози східнослов'янських народів про другу світову війну: автореф. дис... канд. філ. наук.: спец. 10.01.09 «Фольклористика» / Пазяк Н.М. – К., 1993. – 20 с.
2. Крупянская В.Ю. Фронтовой фольклор / В.Ю.Крупянская; под ред. и с предисл. М.К.Азадовского. – М.: Гослитмузей, 1944. – 132 с.
3. Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. - Рильського, ф.14-3, спр.95. – 534 арк.
4. Там само. – Арк.357–358.
5. Там само, ф.14-5, спр.8а. – Арк.14.
6. Там само, ф.14-3, спр.55. – Арк.233.
7. Там само, ф.14-3, спр.95. – Арк.278.
8. Валов С.А. Творчество фронтовиков периода Великой Отечественной войны / С.А.Валов, 1979 // Открытый текст [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://>

/opentextnn.ru/museum/nn/aetnolog/vov/?id=3564&txt

9. Русский фольклор Великой Отечественной войны / Под. ред. В.Е.Гусева. – М.–Л.: Наука, 1964. – С.310–325.
10. Крупянская В.Ю. Материалы по истории песни Великой Отечественной войны / В.Ю.Крупянская, С.И.Минц. – М.: изд-во АН СССР, 1953. – С.111.

References

1. Pazyak N.M., 1993, Poetics of East Slavs' folk prose about World War II, Abstract. diss... candidate. phil. sciences., spec. 10.01.09 «Folklore», К., 20 p. (in Ukrainian).
2. Krupyanskaya V.Y., 1944, Military Folklore / Red., foreword. M.K.Azadovsky, Moscow, 132 p. (in Russian).
3. Scientific archival funds of manuscripts and phonorecordings, M.T.Rylsky Institute of Art, Folklore Studies and Ethnology, fond14-3, case 95, 534 p. (in Ukrainian and Russian).
4. Ib. fond, p. 357 – 358.
5. Ib. fond 14-5, case 8a, p.14 (in Ukrainian).
6. Ib. fond 14-3, case 55, p.233 (in Russian).
7. Ib. fond 14-3, case 95, p.278 (in Russian).
8. Valov S.A., 1979, Creativity of veterans of the Great Patriotic War period, Open Text, <http://opentextnn.ru/museum/nn/aetnolog/vov/?id=3564&txt> (in Russian).
9. Gusev V.Y., 1964, Russian folklore of the Great Patriotic War, Leningrad, 1964, p.310–325 (in Russian).
10. Krupyanskaya V.Y., Mints S.I., 1959, Materials on the history of the Great Patriotic War songs, Moscow, Publishing House of the USSR Academy of Sciences, p.111 (in Russian).

Резюме

ОБРАЗЫ МЕДИКОВ В ПЕСЕННОМ ФОЛЬКЛОРЕ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Заблюцька К.В.

Статья посвящена междисциплинарной проблеме, на материале песенного фольклора 1941–1945 гг. анализируются

отношение фронтовиков к военным медикам, их образ в общественном сознании. Источниковую базу исследования составили преимущественно архивные материалы, которые ранее не публиковались. Исходя из таких особенностей народного творчества периода Великой Отечественной войны, как популярность лирических песен, переработка готовых сюжетов, всплеск самодеятельной поэзии, показана особая роль в медицинских сюжетах женских образов и их символическая нагрузка как воплощения надежды и милосердия на войне.

Ключевые слова: Великая Отечественная война, военная медицина, фольклор, образ, сюжет

Summary

CHARACTERS OF MEDICAL PERSONS IN THE SONGS OF THE GREAT PATRIOTIC WAR

Zablotskaya K.V.

Article is devoted to interdisciplinary problem, it is analyzed the ratio of soldiers to the military physicians, their image in the public consciousness on the base of folk songs 1941–1945. Sources of the researching are archival materials that were not previously published. On the basis of such features folk art of the Great Patriotic War, as a special popular of lyric songs, processing of fixed plots, surge of amateur poetry, it is proofed the special role women's images in medical subjects.

Key words: the Great Patriotic War, military medicine, folk literature; character, plot

*Впервые поступила в редакцию 16.05.2014 г.
Рекомендована к печати на заседании
редакционной коллегии после рецензирования*